

46-боб. Солиқ базасига тузатиш киритиш

332-модда. Даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш

Ҳисобот солиқ давридаги даромад (харажатлар) миқдорининг солиқ базасини аниқлашда илгари даромад (харажат) деб эътироф этилган сумма доирасида кўпайиши ёки камайиши тузатиш киритиш деб эътироф этилади.

Даромадлар ва харажатларга қуйидаги ҳолларда тузатиш киритилиши лозим:

- 1) товарлар, шунингдек суғурталанувчига суғурта мукофоти тўлиқ ёки қисман қайтарилганда;
- 2) битим шартлари ўзгартирилганда;
- 3) нархлар ўзгартирилганда, сотиб олувчи томонидан чегирмадан фойдаланилганда;
- 4) кўрсатилган хизматлардан воз кечилганда.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш қуйидагича амалга оширилади:

кафолат муддати белгиланган товарлар (хизматлар) бўйича — кафолат муддати доирасида;

суғурта мукофотлари бўйича — шартномани бекор қилиш пайтида;

бошқа ҳолларда — бир йиллик муддат доирасида.

Ушбу моддага мувофиқ даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш мазкур модданинг иккинчи қисмида кўрсатилган ҳоллар юзага келганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар асосида амалга оширилади. Бунда товарни (хизматни) сотувчи ушбу Кодекснинг 257-моддасида назарда тутилган тартибда товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромадга тузатиш киритади.

Ушбу модданинг иккинчи қисмида назарда тутилган ҳолларда даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш мазкур ҳоллар содир бўлган солиқ даврида амалга оширилади.

Даромадлар ва харажатларга тузатиш киритиш солиқ тўловчи солиқ солишнинг умумбелгиланган тартибига ўтган тақдирда ҳам амалга оширилади, бундан тузатиш киритилаётган даромадлар бўйича солиқ имтиёзларини қўллаш ҳоллари мустасно.

333-модда. Зарарларни келгусига ўтказиш

Ушбу бўлимда назарда тутилган даромадлар ва харажатларга киритилган тузатишларни инобатга олган ҳолда чегирилиши лозим бўлган харажатларнинг жами даромаддан ошиб кетиши солиқ тўловчининг зарари деб эътироф этилади.

Муомаладаги қимматли қоғозлар ва муддатли битимларнинг муомаладаги молиявий воситаларига

доир операциялар бўйича зарарлар тадбиркорлик фаолиятидан кўрилган зарарлар деб эътироф этилади.

Олдинги солиқ даврида (даврларида) ушбу модданинг [биринчи қисмига](#) мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган зарари (зарарлари) бўлган солиқ тўловчи жорий солиқ даврининг фойдасини ушбу кўрилган зарарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ҳақлидир.

Солиқ тўловчи зарарни ушбу зарар кўрилган солиқ давридан кейинги ўн йил мобайнида келгусига ўтказишни амалга оширишга ҳақлидир.

Ўтказилаётган зарарнинг ҳар бир кейинги солиқ даврида ҳисобга олинадиган жами суммаси ушбу бўлимга мувофиқ ҳисоблаб чиқарилган жорий солиқ даври солиқ базасининг 60 фоизидан ошиб кетиши мумкин эмас.

Солиқ базаси олдинги солиқ даврида (даврларида) кўрилган зарар суммасига фақат жорий солиқ даврининг якунлари бўйича камайтирилиши мумкин.

Бир календарь йилдан ортиқ йилларда кўрилган зарарлар улар кўрилган кетма-кетликда ўтказилади.

Бош банкдан умидсиз қарзларни оловчи шўъба ташкилоти томонидан кўрилган зарарлар келгуси даврларга ўтказилмайди.

Зарарларни ўтказишнинг алоҳида ҳоллардаги ўзига хос хусусиятлари ушбу Кодекснинг [334 — 336-моддаларида](#) назарда тутилгандир.

334-модда. Қайта ташкил этилганда зарарларни ўтказиш

Қайта ташкил этиш муносабати билан ўтказиладиган зарарлар солиқ тўловчилар бўлган ҳуқуқий ворислар ўртасида тақсимлаш баланси асосида ўтказиладиган активлар қийматининг қайта ташкил этилаётган юридик шахс активлари қийматидаги тақсимлаш балансини тузиш санасидан олдинги санадаги ҳолатига кўра солиштирма миқдorigа мутаносиб равишда тақсимланади ва ушбу Кодекснинг [333-моддасида](#) назарда тутилган тартибда ўтказилади.

Ҳуқуқий ворис бўлган солиқ тўловчи қайта ташкил этилган тақдирда, унинг илгари ўз фаолиятини тугатган солиқ тўловчидан кўрган зарарлари ўтказилмайди.

335-модда. Солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи бўйича зарарларни ўтказиш

Ушбу Кодекс [333-моддасининг](#) қоидалари солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳига нисбатан ушбу моддада белгиланган ўзига хос хусусиятлар ҳисобга олинган ҳолда қўлланилади.

Агар солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи олдинги солиқ даврида (даврларида) зарар (зарарлар) кўрган бўлса, бундай гуруҳнинг масъул иштирокчиси жорий солиқ даврининг консолидациялашган солиқ базасини зарарнинг бутун

суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ҳақли.

Солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси консолидациялашган гуруҳ таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гуруҳ фаолиятини тугатгандан кейин):

1) жорий солиқ даврининг солиқ базасини мазкур гуруҳ фаолият кўрсатган даврда кўрилган зарарнинг суммасига (ушбу сумманинг бир қисмига) камайтиришга ҳақли эмас;

2) жорий солиқ даврининг солиқ базасини мазкур иштирокчи томонидан у солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси бўлмаган солиқ даврларининг якунлари бўйича кўрилган зарар суммасига (ушбу сумманинг бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда камайтиришга ҳақли. Бунда ушбу Кодекс 333-моддасининг тўртинчи қисмида назарда тутилган, солиқ тўловчи зарарни келгусига ўтказишни амалга оширишга ҳақли бўлган муддат бундай солиқ тўловчи солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчиси бўлган йиллар сонига оширилади.

Агар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси мазкур гуруҳдаги ўзининг иштирок этиш даврида қўшиб юбориш ёки қўшиб олиш шаклида қайта ташкил этилган бўлса, мазкур гуруҳ таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гуруҳ фаолиятини тугатганидан кейин) бу иштирокчи жорий

солиқ даврининг солиқ базасини ўзи ҳуқуқий вориси бўлган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлмаган бундай қайта ташкил этилган солиқ тўловчилар солиқ даври якунлари бўйича қайта ташкил этилган солиқ тўловчидан олинган зарарлар суммасига (шу сумманинг бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда камайтиришга ҳам ҳақли.

Агар солиқ тўловчилар консолидациялашган гуруҳининг иштирокчиси мазкур гуруҳдаги ўзининг иштирок этиш даврида юридик шахсни бўлиш йўли билан янгидан ташкил этилган бўлса, мазкур гуруҳ таркибидан чиқиб кетганидан кейин (ушбу гуруҳ фаолиятини тугатганидан кейин) бу иштирокчи жорий солиқ даврининг солиқ базасини ўзи ҳуқуқий вориси бўлган солиқ тўловчиларнинг консолидациялашган гуруҳи иштирокчилари бўлмаган бундай қайта ташкил этилган юридик шахс солиқ даври якунлари бўйича қайта ташкил этилган солиқ тўловчидан олинган зарарлар суммасига (шу сумманинг бир қисмига) ушбу моддада назарда тутилган тартибда ва шартларда, ушбу Кодекснинг [92-моддасини](#) ҳисобга олган ҳолда камайтиришга ҳам ҳақли.

336-модда. Операцияларнинг айрим турлари бўйича зарарларни ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари

Юридик шахснинг мол-мулк мажмуи сифатидаги корхонани устав фондида (устав капиталида) иштирок

этиш улушини реализация қилишдан ёки унинг бошқача тарзда чиқиб кетишидан кўрилган зарар реализация қилинган (чиқиб кетган) активларга айнан ўхшаш активларни реализация қилишдан (уларнинг чиқиб кетишидан) олинган даромадлар ҳисобидан компенсация қилинади.

Ишончли бошқарув шартномаси бўйича кўрилган зарарлар ишончли бошқарув муассисининг солиқ базасини белгилашда ҳисобга олинмайди. Бундай зарарлар ушбу ишончли бошқарувнинг келгусидаги даромадларига ўтказилади.

Оддий ширкат шартномасида (биргаликдаги фаолият тўғрисидаги шартномада) иштирок этишдан шерикларнинг (иштирокчиларнинг) олган зарари ишончли шахсда ушбу оддий ширкат оладиган келгуси даромадларга ўтказилади.

Хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан кўрилган зарарлар биргаликда аниқланади ва тадбиркорлик фаолиятидан олинadиган солиқ базасини аниқлашда ҳисобга олинмайди. Бундай зарарлар шу хизмат кўрсатувчи хўжаликлардан олинadиган келгуси даромадларга ўтказилади.

Муомалада бўлмаган қимматли қоғозлар ва муддатли битимларнинг муомалада бўлмаган молиявий воситаларига доир операциялар бўйича зарарлар алоҳида аниқланади ва худди шундай операциялардан олинган даромадлар ҳисобидан ҳар бир солиқ базаси доирасида компенсация қилинади.

Солиқ тўловчи ушбу моддада назарда тутилган зарарларни улар кўрилган солиқ давридан кейинги ўн йил мобайнида келгусига ўтказишни амалга оширишга ҳақли. Бунда ушбу Кодекс 333-моддасининг [ОЛТИНЧИ ҚИСМИДА](#) кўрсатилган чеклов бундай зарарларга нисбатан татбиқ этилмайди.